

ПАНАМСКИЯТ КОНГРЕС И ИДЕЯТА ЗА ОБЕДИНЕНИЕ

Павлина Жекова¹

Обединителната идея е нова. Още през 80-те години на XVIII в., Франсиско де Миранда, венецуелски военен и политически деец, предлага първия план за превръщането на континента във “велико братство на народите”.² То може да приеме формата на конфедерация на една държава, наречена “Колумбена”. Държавата на свободната съвест и свободната търговия ще бъде конституционна монархия, но ще съхранява и чертите на инкската империя.³

В годините на освободителната борба идеята за монархия все по-трудно намира почва. Републиканските идеи застават в основата на новите варианти за обществено устройство. През 1811 г. се подписва Договор за дружба и съюз между Венецуела и територията на днешна Колумбия. Този съюз е отворен да приема народи от “колумбийския континент”, на основата на свободен избор и ще защитава правото си на свобода и независимост.⁴ В съзвучие с новите идеи, съюзът предоставя граждански права на всеки човек, роден в Испанска Америка.

Симон Боливар, провъзгласен за диктатор на Венецуела, търси най-простата формула на управление на младата република. Той сформира правителство с 4 министерства: на външните и вътрешни работи, военно и финансово министерство”. Оказва се, че сигурността на републиките зависи от обединението им в континентален мащаб.

Идеята за конфедерация е издигната и от идеолозите на чилийското освободително движение. Те смятат, че в името на свободата и независимостта “испанските колонии трябва да образуват конфедерация, която да обладава достатъчно сила, за да сваля испанското господство”.⁵

¹ Магистър в програмата Дипломатия и международни отношения на НБУ.

² Basterdo S – 278 стр.

³ Historia extensa de Colombia – 113 стр.

⁴ Manual politico del venezolano – 148 стр.

⁵ Historia de Chile – 235-236 стр.

След провъзгласяване на независимостта на Чили се разработва Декларация на народите, живеещи в страната. Тя постановява: “Латиноамериканските народи не могат да се защитят поединично и сами. Необходимо е да се обединят за гарантиране на сигурността си с цел обединена Америка да спечели уважението на цял свят”. Съставителят на чилийската конституция, предлага два пътя за обединение – обща държава, оглавявана от Конгрес на независимите нации или “система за взаимна сигурност и съюз”.⁶

През 1810 г. се развива идеята за създаване на централизирана държава на мястото на бившето вицекралство Ла Плата.⁷

През 1813 г. Венецуела предлага договор на правителството на Нова Гренада.⁸

На 30 август 1821 г. е приета новата Конституция на Велика Колумбия. В състава на новата държава влизат Венецуела, Колумбия, Панама и Еквадор, с население над 3,5 млн. души и площ – 2,4 млн. кв. км.⁹

Сключването на договори между отделните държави полага юридическата основа на международната континентална организация, наричана Съюз или Конфедерация, без да се нарушават националния суверинитет и конституционните норми на отделните държави. Идеалът на Симон Боливар е сключването на Американски пакт, който да обедини всички независими републики в рамките на политическа организация. В плановете на Симон Боливар, като членове на конфедерацията се предвиждат Куба и Пуерто Рико, които още не са независими. Въпросът за тяхното освобождение фигурира официално в дневния ред на Панамския конгрес.¹⁰

В този период се отличава ролята мисионерската роля на САЩ. Тя се налага с убеждението, че новият континент трябва да се развива под крилото на Америка. Основателите на федерацията веднага предявяват претенциите си към новия континент. САЩ предпочита Куба и Пуерто Рико да останат зависими от Испания и не желаят никакви политически промени, които биха изменили сегашното положение.

⁶ La diplomacia de Chile durante la emancipacion y la Sociedad Internacional America – 257 – 260 стр.

⁷ Ensayo Historico sobre la revolution de Mayo y Mariano Moreno – 160 стр.

⁸ El Congreso interamericano de Panama y la Independencia de Cuba y Puerto Rico – 21 стр.

⁹ El Congreso de Panama y la politica internacional de los Estados Unidos – 22 стр.

¹⁰ El Congreso interamericano de Panama y la independencia de Cuba y Puerto Rico – 21 стр.

Такава позиция влияе и на Симон Боливар при провеждане на Панамския конгрес. Той обявява основните цели на бъдещата федерация: да не позволява чужда интервенция; да благоприятства икономическото сътрудничество на отделните държави чрез търговски договори; да създаде обединен търговски флот и др.¹¹

Осъществяването на обединителната идея доказва, че в трудните години на отстояване суверенното право на младите държави, тя действително става грижа на прогресивната мисъл на целия континент, превръща се в колективна идея на поколенията, посветило се на Освобождението, като най-яркият представител на идеята е Симон Боливар.

Поражението на Първата Венецуелска Република е горчив урок за демократа Симон Боливар. С нейния крах, рухvat много утопии в областта на управлението. Симон Боливар вярва, че правителствата са длъжни да се отчитат пред народа, но и, че този народ не е готов за демокрация и, че неравенството в обществото няма да се премехне чрез закони. Първата конституция не се оказва приложима за цялата нация, защото е невъзможно да се приобщи един непросветен народ за няколко дни към демокрацията. Силно изразеният фракционизъм, неизбежно води до разпадане на всяка република.

Икономическата и финансовата се оказва гибелна за всяка демокрация. Постепенно Симон Боливар стига до необходимостта от единство и централизъм в континентален мащаб.

Той следи събитията в Европа и разбира безразличието ѝ към съдбата на латиноамериканските народи. Излиза наяве една тъжна реалност – Латинска Америка няма да получи подкрепа, докато Испания воюва с Наполеонова Франция, а Англия е съюзник на Испания.

Отчаяната решимост на патриотите в Латинска Америка да извоюват независимостта си или всички да загинат в борбата, е изразена в Манифест „Към нациите на света за война до смърт“.

Симон Боливар прави усилия да избегне безмислено изстребване на венецуелците, дори когато те не подкрепят освобождението. „Не е правилно да се унищожават хора, които не искат да бъдат свободни“.¹² Няма друг път за

¹¹ Nuevos estudios – 255 – 256 стр.

¹² Ibid – 756 стр.

освобождение освен саможертвата. Тя е най-яркото доказателство за утвърждаването на националността. Затова и надеждата за обединение се превръща в двигател на борбата за осигуряване на колективната безопасност.

През 1826 г. се свикват т.н. Панамски конгрес, който трябва да узакони усилията за обединението на младите национални държави и да бъде опора в борбата срещу развитите европейски държави и САЩ, в отстояването на суверинитета. Симон Боливар пише: „Ако успее, Конгресът, Лигата, която участниците ще създадат, ще може да противостои на Свещения съюз.¹³

Срещу многогодишните усилия на Боливар застава умелата дипломация на Англия и САЩ – държави, натрупали много опит, защитавайки своите интереси. Представителите на англосаксонските държави не позволяват на хората на Симон Боливар да участват пълноценно в Конгреса. Конгресът се превръща в обикновена сбирка на революционния елит. На 15 юли 1826 г. на Панамския конгрес се подписва договор за вечен съюз и конфедерация, открит за присъединяването и на други страни.¹⁴ Той обаче не се ратифицира от парламентите и практически остава без стойност. Обединителната идея се оказва изпреварила времето и възможностите на политическите умове на континента. Разочарованието на Симон Боливар е огромно.

Панамският конгрес е първият опит за създаване на система за колективна сигурност в защита на мира, независимостта и суверинитета. Това са новите принципи в развитието на международните отношения. Те отразяват на създателите на латиноамериканската дипломация.

Икономическата основа за политическо сътрудничество се оказва слаба. Правителствата на младите държави трудно могат да предвидят бъдещето си развитие като независими държави. Нестабилното положение в обществата и хаосът настъпил след революциите провалят и най-смелите решения. Зрелостта на нациите не е достатъчна, за да осъзнаят и подкрепят обединителната идея. Мощна е съпротивата на едрите земевладелци, защото обединителната идея, застрашават цялостта на богатствата им, а в условията на разпокъсаност и нестабилност, интересите се бранят по-трудно. Младите републики са силно

¹³ Ibid – 757 стр.

¹⁴ Memorias vol 13 – 352 – 353 стр.

уязвими от индустриални държави. Следва Андска конфедерация, целяща да състави друг общоконтинентален съюз, но тя не се осъществява.

Идеята на Симон Боливар за устройство на новата държава на морални и етични принципи е особено интригуваща. Много политици от Латинска Америка виждат виждат в морала и образованието основна, градяща сила на общественото развитие.

Симон Боливар освен традиционното разделяне на властите, предлага създаването на „морална власт“, способна да заздравя останалите елементи управленската машина. Тази власт се олицетворява от Палата по въпросите на морала (Министерство на морала) и Палата по въпросите на общественото образование (Министерство на образованието). Палатата по въпросите на морала трябва да има големи пълномощия, за да контролира останалите власти – изпълнителна и законодателна. Всяко нарушение на морално-етическите принципи на републиката води автоматично до отстраняване на нарушителите на властта. Главната задача на министерството е да осигури постоянен и традиционен контрол над злоупотребите с власт и морал. Симон Боливар се опитва да наложи политика и институции на непримиримост към всякакви измами и нарушения, т.е. да въведе нов метод на управление.

Палатата по въпросите на образованието има задължението да наблюдава физическото и моралното възпитание на децата до 12 годишна възраст.

Освободителят е убеден, че държавата се гради от образовани хора.

Реализацията на идеите за морална и просветена държава започва още по времето на революцията. През 1825 г. Боливар издава декрет. Декретът постановява:

1. Първостепенно задължение на правителството е образованието на народа;
2. То трябва да е общо и единно;
3. Учрежденията в тази област са длъжни да съгласуват дейността си със законите на държавата;
4. Духовното здраве на републиката зависи от морални качества, които гражданите й придобиват от детството си.¹⁵

¹⁵ Ibid

Универсалните истини, до които се докосва Симон Боливар остават неразбираеми за много негови съвременници. Реформите, които осъществява трудно, се вменят в характеристиката му на „консерватор”.

Силното желание на революционерите да изградят мечтания рай на земята, често измества реалните възможности за това. Латиноамериканските патриоти прегръщат утопичната идея за идеалното бъдеще. За да открият най-добрите механизми за реализиране на индивидуалността обаче е нужно време, а преди това тя трябва да се осъзнае от обществото. Докато това не стане, прилагането на силна централна власт в Латинска Америка продължава да е възможно. -

Използвана литература:

1. *Javier Janes. Manual politico del venezolano. Caracas, 1961, p. 148*
2. *Galdames A. Historia de Chile. Santiago, 1952, 235 – 236 p*
3. *Салседо Бастардо, Боливар: Един континент, една съдба, 1991 – 278 p*
4. *Historia externa de Colombia, Bogota, 1965, p.209*
5. *Alvares A. La diplomacia de Chile durante la emancipacion y la Sociedad Internacional, 1910, 257 – 260*
6. *Levene R. Ensayo Historico sobre la revolucion de Mayo y Mariano Moreno, v.I.B.A., 1949, p.160*
7. *Roig de L. E., Bolivar, El Congreso interamericano de Panama y la Independencia de Cuba y Puerto Rico, La Habana, 1965, p.21*
8. *Paecho Q. J. El Congreso de Panama y la politica internacional de los Estados Unidos, Bogota, 1971, p.22*
9. *Roing de Leuchsenring E. Bolivar, el Congreso interamericano de Panama y la independencia de Cuba y Puerto Rico, la Habana, 1956, p.21*
10. *Castanedo F. Nuevos estudios. San Salvador, 1919, 255 – 256*
11. *Ibid*
12. *O’Leary D., Memorias. Vol 13. Caracas, 1981*
13. *Владимиров В. Х. Куба в межамериканских отношениях М. 1986, 24 стр*
14. *Елеонора Пенчева, Шансовете на демокрацията в Латинска Америка, М. 1997г.*